

KUNNALLISTIETEEN YHDISTYS 40 VUOTTA

40 vuotta sitten eräänä tiistai-iltana helsinkiläisen Kunnallistalon alakerran kokoushuoneen täytti innostunut puheensorina ja kahvikuppien kilinä. Oli 28. joulukuuta vuonna 1971. Joulunpyhät olivat ohi, uutta vuotta odotettiin. Syksyn aikana Suomessa ja maailmalla oli tapahtunut paljon. Ahti Karjalaisen hallitus oli eronnut ja presidentti Urho Kekkonen oli nimittänyt tilalle Teuvo Auran johtaman virkamieshallituksen, hajottanut eduskunnan ja määrännyt pidettäväksi uudet eduskuntavaalit tammikuulla 1972. Yhdysvallat ilmoitti kotiuttavansa Vietnamista 45 000 sotilasta. Urheilutoimittajat valitsivat juoksija Juha Väätäisen vuoden parhaaksi urheilijaksi. Alvar Aallon suunnittelema Finlandia-talo avattiin juhlallisesti: avajaiskonsertissa kantaesitettiin Eino-Juhani Rautavaaran Meren tytär ja Aulis Sallisen Sinfonia (Opus 24). Talon akustiikkaa sekä ylistettiin että moitittiin.

Kunnallistalon alakerran kokoushuoneessa puhuttiin ehkä näistäkin aiheista, mutta kokouksen varsinainen syy oli kunnallistieteellinen. 18 miestä oli kokoontunut perustamaan Kunnallistieteen yhdistystä. Paikalla olivat johtaja Paavo Pekkanen, osastopäällikkö Antti Viinikka, osastopäällikkö Pentti Vataja, apulaisprofessori Ossi Heiskanen, tekniikan lisensiaatti Olavi Myhrberg, diplomi-insinööri Touko Peltola, apulaisprofessori Pekka Koivistoinen, professori Olavi Rytkölä, apulaisosastopäällikkö Veikko Tattari, osastopäällikkö Mauno Kangasniemi, johtaja K-J Brunström, osastopäällikkö Olli Paasio, valtiotieteiden kandidaatti Arto Laitinen, rationalisointipäällikkö Martti Jokinen, diplomi-insinööri Mikko Vähä-Piikkiö, varatuomari Eero J Aarnio, osastopäällikkö Aulis Pöyhönen sekä toimitussihteeri Atte Haikonen.

Helsingin kaduilla ilta pimeni. Keskustelua kokoushuoneessa käytiin ilmeisen hyvässä hengessä ja yhdistyksen tarpeellisuudesta oltiin samaa mieltä. Puheenvuoroja käyttivät Paavo Pekkanen, Antti Viinikka ja K-J Brunström. Kaikissa puheenvuoroissa korostettiin, kuinka tärkeää kuntien, niiden keskusjärjestöjen ja yliopistojen välinen yhteistyö oli.

Kokouksen puheenjohtajana toiminut Paavo Pekkanen kopautti nuijansa pöytään: Kunnallistieteen yhdistys perustettiin 28.12.1971. Ensimmäiseen hallitukseen valittiin osastopäällikkö Olli Paasio, osastopäällikkö Antti Viinikka, johtaja K-J Brunström, apulaisprofessori Ossi Heiskanen, apulaisprofessori Erkki Pystynen, valtiotieteiden tohtori Bertil Roslin, Porin kaupunginjohtaja Heikki Koski sekä valtiotieteiden tohtori Paavo Hoikka. Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin professori Olavi Rytkölä.

Jäsenmaksuksi vuodelle 1972 vahvistettiin varsinaisille jäsenille kymmenen markkaa, kannattajajäsenille sata markkaa.

Korkeakoulut ja keskusjärjestöt yhdistävät voimansa

Ennen joulukuista iltaa ja Kunnallistieteen yhdistyksen alkusanoja oli tapahtunut paljon. Suomalaisen yhteiskunnan voimavarat olivat pitkään keskittyneet sotien jälkeisen Suomen rakentamiseen, mutta 1950- ja 60-lukujen taitteessa ovikelloa soitteli jo uusi aikakausi. Suomi oli yhä selvästi maatalousvaltainen maa, mutta rakennemuutos oli jo alkanut: ihmiset lähtivät maalta kaupunkiin ja pientiloilta tehtaisiin, ja etenkin Helsinki kasvoi nopeasti. Suuri muuttoliike Suomesta Ruotsiin oli alkamassa.

Samaan aikaan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen, ja sen mukana myös kunnallistutkimuksen, arvostus ja merkitys kasvoivat. Ensimmäinen kunnallisalan professori oli perustettu vuonna 1949 Yhteiskunnalliseen Korkeakouluun, ja myös Helsingin ja Turun yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa tehtiin kunnallistieteisiin kuuluvaa tutkimusta ja opetusta. Kunnallinen itsehallinto, se miten ja miksi kunta toimii, kiinnosti niin korkeakouluissa, kunnissa kuin kuntajärjestöissäänkin.

Kiinnostusta ja innostusta kunnallistieteeseen oli monella taholla, mutta yhteistyö kaipasi ympärilleen raameja, suunnitelmia ja selkeää näkemystä. 1950- ja 60-luvuilla kuntajärjestöjen ja korkeakouluissa työskentelevien kunnallistieteen asiantuntijoiden yhteydenpito oli useimmiten henkilöyhteyksien varassa: professori saattoi tuntea järjestön puheenjohtajan, ja kokemuksia ja näkemyksiä ehkä vaihdettiin tavattaessa, mutta mitään virallista tilaa tärkeälle yhteistyölle ei ollut olemassa.

Asiaan oli tulossa muutos: Kunnallistieteen yhdistyksen esi-isänä voidaan pitää Kunnallisalan tutkimustoiminnan neuvottelukuntaa, joka aloitti toimintansa vuonna 1957 Maalaiskuntien Liiton yhteydessä, mutta oli käytännössä kolmen kunnallisen keskusjärjestön; Maalaiskuntien Liiton, Suomen Kaupunkiliiton ja Finlands Svenska Landskommuners Förbundin yhteinen neuvottelukunta. Neuvottelukuntaan kutsuttiin mukaan tunnettuja kunta-alan asiantuntijoita yliopistoista: Veli Merikoski, Heikki Waris, Aimo Halila, Erik Allardt ja Matti Leppo Helsingin yliopistosta, Olavi Rytkölä Turun yliopistosta, Veikko Halme Turun Kauppar korkeakoulusta ja Erkki Pystynen Tampereen yliopistosta. Suomen Kaupunkiliittoa edustivat Sulo A. Typpö, Eino Waronen ja Lars Olov Johanson. Maalaiskuntien liittoa edustivat Arne Eskola, Aaro Väänänen ja Olli Paasio. Finlands Svenska Landskommuners Förbundin edustajana toimi Gustav Grönlund.

Neuvottelukunta tarjosi korkeakoulujen ja kuntien keskusjärjestöjen asiantuntijoille ja ammattilaisille tilan, jossa voitiin keskustella kuntia koskevista ajankohtaisista asioista niin tutkimuksen kuin järjestötyönkin näkökulmasta sekä esittää esimerkiksi toiveita tutkittavista aiheista. 1960-luvun alussa neuvottelukunnan aloitteesta järjestettiin kaksi kertaa kunnallisan yleiset luontopäivät, joiden alustukset julkaistiin kahtena kirjana: Kuntien itsehallinto aikamme yhteiskunnassa ja Kunnallispolitiikka 60-luvulla.

Kunnallinen itsehallinto ja sen kehittäminen oli varsinkin neuvottelukunnan hallintoalan edustajille tärkeä teema, itsenäinen kunnallistiede jäi vähemmälle huomiolle. Tiivistä, tutkimukseen perustuvaa yhteistyötä ei neuvottelukunnassa syntynyt, vaan sen merkitys oli lähinnä jäsenten keskinäinen yhteydenpito.

Kun neuvottelukunnan toiminta päättyi vuonna 1968, oli selvää että sen seuraajaksi haluttiin perustaa yhdistys, joka kokoaisi kunnallisan yhteisöt, tutkijat ja muut aiheesta kiinnostuneet yhteen. Kuntien keskusjärjestöt haluttiin nähdä paitsi aatteellisina ja taloudellisina tukijoina, myös tutkimustarpeiden määrittelijöinä ja tutkimustulosten käyttäjinä.

Kunnallistieteen yhdistyksen perustuskiviä muurattiin keskustellen ja neuvotellen yliopistopiireissä ja kuntien keskusjärjestöissä seuraavan parin vuoden aikana. Olavi Rytkölä neuvotteli yhdistyksen perustamisesta Suomen Maalaiskuntienliiton edustajien kanssa, Olli Paasio puolestaan Suomen Kaupunkiliiton ja Finlands Svenska Landskommuners Förbundin suuntaan. Kun Suomen Kaupunkiliitto ja Finlands Svenska Landskommuners Förbund saatiin hankkeeseen mukaan, järjestyi myös uuden yhdistyksen rahoitus. Kuntien keskusjärjestöt olivat alusta asti merkittäviä taloudellisia tukijoita yhdistykselle.

Tamperelainen professori Paavo Hoikka valittiin mukaan ensimmäiseen hallitukseen ja myöhemmin puheenjohtajaksi. Hän toimi tehtävässä 15 vuotta ollen näin yhdistyksen pitkäaikaisin puheenjohtaja, ja päätoimitti Kunnallistieteellistä aikakauskirjaa seitsemän vuotta. Hoikka seuraa edelleen aktiivisesti yhdistyksen toimintaa.

"Yhdistyksen perustamisvaiheessa hyvillä henkilösuhteilla oli iso merkitys. Etenkin Maalaiskuntien liiton, myöhemmän Suomen Kunnallisliiton, osastopäällikkö Olli Paasio ajoi yhdistyksen perustamista viisaasti ja järkevästi, ja hoiti myös käytännön neuvotteluja kahden muun kunnallisen keskusjärjestön suuntaan", muistelee Hoikka.

Alkon entinen pääjohtaja ja Länsi-Suomen läänin maaherran virasta eläkkeelle vuonna 2003 jäänyt Heikki Koski istui hänkin Kunnallistieteen yhdistyksen ensimmäisessä hallituksessa ja oli omien sanojensa mukaan 'vahvasti juonessa mukana', kun yhdistystä perustettiin.

"Yhdistyksen perustamisen aikaan 1960- ja 70-luvun taitteessa Suomessa elettiin aikaa, jolloin kuntasuunnittelu marssi voimakkaasti esiin. Tutkimusta haluttiin käyttää hyväksi käytännön työssä", Heikki Koski kertoo.

Hän itse katseli kunnallista päätöksentekoa tuolloin sekä tieteen että käytännön työn näkökulmasta. Koski välitteli kunnallispolitiikasta tohtoriksi Tampereen yliopistossa huhtikuussa 1970 ja kuukauden kuluttua hänet valittiin Porin kaupunginjohtajaksi. "Minua kiinnosti tutkimuksen ja päätöksen teon yhteys ja laajemminkin se, miten tutkimusta voidaan käytännön päätöksenteossa ja kunnallishallinnossa hyödyntää", Koski kertoo omista motiiveistaan toimia upouudessa yhdistyksessä.

Kuntaliiton kehittämispäällikkö Jouko Heikkilä tuli silloiseen Kunnallisliittoon töihin muutama vuosi yhdistyksen perustamisen jälkeen vuonna 1975. "Tarmo Palonen tuli kysymään minulta, rupeaisinko hoitamaan yhdistyksen jäsensihteerin hommaa, johon kuului muun muassa jäsenrekisterin ylläpito ja kokouskutsujen lähettäminen. Menin lupautumaan ja se venähtikin sitten ajateltua pidemmäksi pestiksi", naurahtaa Heikkilä, joka jäsensihteerin pestistä siirtyi jo vuoden kuluttua yhdistyksen rahastonhoitajaksi. Hän piti huolta Kunnallistieteen yhdistyksen markoista ja euroista vuosina 1976-2004.

"Yhdistyksen talouden kulmakivet olivat jäsenmaksut, keskusjärjestöjen avustukset sekä Suomen Akatemialta saatu tuki Aikakauskirjan julkaisemiseen", sanoo Heikkilä. "Jos keskusjärjestöt eivät olisi yhdistystä tukeneet, se ei olisi pysynyt pystyssä. On hienoa, että näkivät yhdistyksen tarpeellisuuden ja olivat valmiita sitä myös taloudellisesti tukemaan".

Yhdistyksen talous on ollut vakaalla pohjalla vuodesta toiseen. Jouko Heikkilä kertoo, että rahat loivat reunaehdot toiminnalle ja kaikki tapahtumat suunniteltiin etukäteen. "Överiksi ei menty koskaan, vaan elettiin suu säkkiä myöden".

Tapahtumia ja toimintaa

Yhdistyksen toimintaperiaatteet ovat olleet sen alusta asti samanlaiset. Vuonna 1995 uudelleen vahvistettujen sääntöjen mukaan Kunnallistieteellisen yhdistyksen tehtävänä on toimia

yhdyselimenä kunnallisalan yhteisöjen, tutkimuslaitosten, tutkijoiden ja muiden kunnallisasioita harrastavien välillä. Yhdistys järjestää esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, laatii tutkimussuunnitelmia ja toimittaa aikakauskirjaa, jossa julkaistaan kunnallisalan tutkimuksen tuloksia sekä harjoittaa muuta kunnallistutkimusta edistävää toimintaa.

Vuoden 2010 lopussa Kunnallistieteen yhdistykseen kuului 486 jäsentä, joista yhteisöjäseniä oli 41. Lukumäärä on pysynyt suurin piirtein samana kuluneen vuosikymmenen, joskin yhteisöjäsenten määrä on ollut laskusuunnassa. Vuonna 1999 jäseniä oli 490, joista yhteisöjä 53. Vertailun vuoksi kerrottakoon, että yhdistyksen alkutaipaleella vuonna 1974 yhdistyksellä oli 141 henkilöjäsentä ja 24 kannattajajäsentä.

Yhdistyksen logon suunnitteli vuonna 1975 taitelija Aake Kaarnama. Laakerinlehvä on tieteen vertauskuva. Sisäkkäin olevat erikokoiset vaakunakuviot tarkoittavat erisuuruisia kunnallisia yhteisöjä, suuria ja pieniä kuntia, jotka yhdessä ovat tämän tieteellisen tutkimustoiminnan takana.

Yhdistyksen päätoimintamuotoja ovat perustamisesta tähän päivään asti olleet vuotuisten Kunnallistieteen päivien järjestäminen ja Kunnallistieteellisen aikakauskirjan julkaiseminen. "Ensimmäisten Kunnallistieteen päivien järjestämisestä päätettiin heti kuten myös Kunnallistieteellisen aikakauskirjan julkaisemisesta. Tavoitteena oli markkinoida uutta yhdistystä, vahvistaa sen asemaa ja osoittaa käytännön kuntaelämälle, että tutkimukselle on tarvetta", kertoo Paavo Hoikka.

Alusta asti oli selvää, että Kunnallistieteen päivät eivät keskity pääkaupunkiseudulle tai isoihin kaupunkeihin, vaan ne järjestetään vuosittain eri puolilla maata. Näin on käytännössä toimittukin, ja Kunnallistieteen päiville on kokoonnuttu niin Oulussa kuin Vantaalla, Vaasassa ja Lappeenrannassa. Päivät ovat perinteisesti olleet kaksipäiväisiä, ja käytännöksi näyttää 90-luvun puolivälistä alkaen vakiintuneen, että ensimmäisenä päivänä kuullaan alustuksia ja puheenvuoroja, toisena päivänä kokoonnutaan työryhmiin.

Ensimmäiset Kunnallistieteen päivät järjestettiin 9.11.1972 Helsingissä kaupunginvaltuuston istuntosalissa, tuolloin tapahtuma oli yksipäiväinen ja kulki vielä luentopäivän nimellä. Osallistujia oli 38, ja päivän aikana kuultiin professori Erkki Pystysen alustus kunnallistieteen käsityksestä, professori Olavi Rytkölän alustus otsikolla Kunta ja valtio sekä kansliapäällikkö Arno Hannuksen alustus kunnallislain uudistuksesta. Helsingin kaupunki tarjosi osallistujille päiväkahvin.

Seuraavana vuonna 1973 järjestettiin ensimmäiset, varsinaiset Kunnallistieteen päivät. Ne pidettiin Turussa Åbo Akademin juhlasalissa 19.-20.11. Teemana oli kuntasuunnittelu. Ensimmäisenä päivänä pääalustajina olivat professori Olli Kivinen, joka alusti kysymyksen maankäytön suunnittelun kehityksestä osana kuntasuunnittelua sekä professori Kauko Sipponen, joka puhui alustuksessaan kunnallishallinnosta osana kunnallista demokratiaa. Toisena päivänä valtiotieteiden lisensiaatti Krister Ståhlberg alusti Kuntasuunnittelusta maalaiskunnissa, kaupunginjohtaja Heikki Koski taloussuunnittelusta kuntasuunnittelun osana sekä päivien viimeisenä puhujana osastopäällikkö Olli Paasio alusti kysymystä toimintojen suunnittelusta ja koordinoinnista. Osallistujia oli paikalla 31. Myöhemmin Kunnallistieteen päivien osallistujamäärä kasvoi nopeasti, ja jo seuraavana vuonna 1974 Tampereella osallistujia oli jopa 150.

Kunnallistieteen päivien vuosittain vaihtuvissa teemoissa näkyy, että yhdistys on uskaltanut elää ajassa kuntien rinnalla ja kanssa. Teemoissa heijastelevat kulloisetkin yhteiskuntapoliittiset tilanteet ja ajankohtaiset aiheet. Esimerkiksi 1990-luvulla Kunnallistieteen päivillä kuunneltiin ja keskusteltiin muun muassa teemoilla ”Hyvinvointipalvelut ja kunnallishallinto 1990-luvulla” (1991), ”Kunnallishallinnon selviytyminen – lainsäädännön mahdollisuudet” (1992), ”Kunta ja yrittäjyys” (1993) ja ”Kunnallinen itsehallinto ja talouskriisi” (1998). Jo otsikot kertovat, että Suomessa elettiin lamakauden laineilla, kunnissa oli rahaa niukasti ja palveluja jouduttiin karsimaan. Monet vuosikymmenien takaisista teemoista tuntuvat 2010-luvulla edelleen ajankohtaisilta. ”Kunnat ja elinkeinoelämä” (1977) tai ”Työllisyys – Kunnan vastuu ja mahdollisuudet” (1986) lienevät aiheita, jotka herättäisivät tämän vuosikymmenenkin Kunnallistieteen päivillä vilkasta keskustelua.

Luennoitsijoiksi ja alustajiksi Kunnallistieteen päiville on pyritty kotimaisten asiantuntijoiden lisäksi saamaan myös kansainvälisesti tunnettuja alan tutkijoita. Kunnallistieteen päiville on aina pyritty kutsumaan tieteentekijöiden ja tutkimustahojen lisäksi mukaan myös kuntien ja muiden hallinnon alojen edustajia, ja Kunnallistieteen päivät ovatkin olleet oiva paikka tutustumiseen ja yhteistyöhön heille, jotka tekevät tutkimusta ja heille, jotka sitä käytännön työssään hyödyntävät.

Paavo Hoikka jakaa kiitosta niin Kunnallistieteen päivien järjestämisestä ja Aikakauskirjan toimittamisesta. ”Johtokunta on miettinyt hyvin kunnallistieteen päivien teemat, ne ovat aina olleet ajan hengessä kiinni”, sanoo Hoikka.

Myös tutkimusseminaarit saavat yhdistyksen konkarilta kiitosta. "On hyvä, että nuorille tutkijoille on järjestetty seminaareja. Se antaa paljon hyviä kontakteja ja vauhdittaa tutkimustyötä", Hoikka sanoo.

Kunnallistieteellinen aikakauskirja on Kunnallistieteen päivien ohella ollut yhdistyksen näkyvin toimintamuoto alusta asti. Se julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1973. Ensimmäisestä Kunnallistieteellisestä aikakauskirjasta tehtiin tuhannen kappaleen painos. Toimituskuntaan kuuluivat professorit Olavi Rytkölä ja Erkki Pystynen, osastopäällikkö Olli Paasio, apulaisprofessori Bertil Roslin ja apulaisosastopäällikkö Veikko Tattari. Kirja sisälsi edellisen vuoden marraskuussa järjestetyillä ensimmäisillä Kunnallistieteen päivillä kuullut alustukset, lisäksi myöhemmin yhdistyksen kokouksessa kuultu professori Paavo Hoikan alustus kunnallistieteen käsitteestä.

Kolmena ensimmäisenä julkaisuvuotenaan aikakauskirja ilmestyi kerran vuodessa ja sisälsi aina edellisten Kunnallistieteen päivien alustukset. Vuodesta 1976 eteenpäin kirja päätettiin julkaista neljä kertaa vuodessa ja sisältö laajeni tieteellisiin artikkeleihin, tutkimuselosteisiin, yleisiin puheenvuoroihin ja kirja-arvioihin. Kunnallistieteellinen aikakauskirja vakiinnutti yhdistyksen äänenkannattajana nopeasti asemansa, ja tähän päivään saakka aikakauskirjassa on haluttu esitellä monipuolisesti sekä kansainvälistä että kotimaista tutkimusta, mutta myös hallinnon ja kuntien käytännön toimintaa.

Entinen rahastonhoitaja Jouko Heikkilä muistuttaa, että Kunnallistieteellisten päivien järjestäminen ja Aikakauskirjan julkaiseminen eivät suinkaan aina ole sujuneet tanssin tavoin. Monta kertaa järjestäjät ja toimituskunta saivat tehdä kynsin ja hampain töitä, että päivät saatiin pidettyä ja kirja ilmestyi ajallaan. Yhdistyksen historiassa on ollut kahden päätoimintamuodon lisäksi myös muita voimanponnistuksia.

”Yhdistys julkaisi vuonna 1988 Kunnallisbibliografian. Sen lisäksi Aikakauskirja on julkaistu muutaman kerran englanninkielisenä”, kertoo Heikkilä. 1980-luvun alussa yhdistyksessä ideoitiin myös innokkaasti Kunnallistutkimuksen instituuttia, mutta hanke jäi lopulta vain idean tasolle, eikä Suomen Akatemia ei lämmennyt hankkeelle.

Tieteen ja käytännön välissä

Heikki Koski arvioi, että Kunnallistieteen yhdistyksen tavoitteet ovat pysyneet samoina vuosikymmenten ajan. Kuntateemat ovat tärkeitä, sillä kunta on ihmisiä lähimpänä oleva

hallinnontaso. "Yhdistyksen rooli ei perustamisvaiheesta ole ainakaan vähentynyt, vaan se on vahva edelleen. Tutkimuksen ja käytännön työn yhdistäminen on toiminnan pääpainopiste", sanoo Koski.

Tutkimuksen käyttö päätöksenteon tukena vaihtelee kunnissa paljon. "On kuntia, joissa sitä hyödynnetään ja kuntia, joissa ei hyödynnetä juuri ollenkaan. Kunnan johdon asennoituminen tutkimustietoon on ratkaisevassa roolissa. Parantamisen varaa on varmasti", sanoo Koski.

Hän lisää, että olisikin kiinnostavaa tietää, miten kunnat ovat 40-vuotisjuhlia viettävän yhdistyksen kokeneet. "Kuinka paljon kuntia on yhdistyksen jäsenenä ja keitä kunnista osallistuu esimerkiksi kunnallistieteen päiville? Miten kaupunkisuunnittelun kehittyminen on vaikuttanut kuntien ja yhdistyksen yhteistyöhön?", Koski kysyy.

Paavo Hoikka on seurannut kuntaelämää vuosikymmenet. Hän tietää, ettei yhdistyksen paikka tieteen ja käytännön kuntaelämän välissä ole aina ollut helppo. "Tiedettä on ollut vaikea viedä kunnallishallintoon, eikä sitä ole ollut sinne helppo juurruttaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kunnallistiede ei kärsi käytännön työhön heittäytymisestä!".

Paavo Hoikkaa kiehtoo myös kunnallistieteen käsite ja sen myötä myös yhdistyksen nimi. "Voidaanko puhua itsenäisestä kunnallistieteestä? Pitäisikö puhua kunnallistieteistä?", Hoikka heittää esiin kysymyksen. Paavo Hoikka, professori Erkki Pystynen ja professori Dag Anckar kävivät aiheesta keskustelua Kunnallistieteellisessä aikakauskirjassa vuosina 1973 ja 1974 sekä myöhemmin vielä 1992.

Suomalaisille kunnallinen itsehallinto on aina ollut tärkeä arvo, mutta tällä hetkellä se on Paavo Hoikan mielestä epäselvä. Valtio antaa kunnille yhä enemmän tehtäviä ja kuntalaitos on saanut niskoilleen myös rahallista taakkaa. Hän toivoisi myös Kunnallistieteen yhdistyksen kiinnittävän asiaan huomiota. "Kunnan ja valtion suhdetta ei ole pystytty kunnolla selvittämään", hän sanoo.

"Suomessa kyse on hallinnon monipuolisuudesta. Meillä on valtionhallinto, aluehallinto, maakuntahallinto ja kuntahallinto. Yhdistyksen on pidettävä hallinnon eri tasot mielessä ja tehtävä yhteistyötä eri hallintotasojen välillä".

Niin sanottu pormestarimalli on toinen ajankohtainen kysymys, jonka ratkomisessa Kunnallistieteen yhdistyksen asiantuntemuksesta olisi Paavo Hoikan mielestä hyötyä. Hän ehdottaa, että asian tiimoilta voisi järjestää kansainvälisen seminaarin, jossa kuultaisiin kokemuksia ja näkemyksiä muualta maailmasta. Se voisi tuoda uutta myös suomalaiseen pormestari keskusteluun.

Katse kohti tulevaa

Paavo Hoikka muistuttaa, että jäsenet ovat yhdistyksen tärkein voimavara. "Yksi Kunnallistieteen yhdistyksen tavoitteista voisi olla jäsenmäärän lisääminen. Tällä hetkellä se on henkilöyhdistys, mutta tavoitteena voisi olla saada enemmän yhteisöjäseniä mukaan. Se vaatii yhdistyksen markkinointia. Yhdistys on tehtävä tunnetuksi. Kunnan virkahenkilöstö on yksi kohderyhmä, heille on saatava tietoa yhdistyksen toiminnasta. Jäsenet ovat yhdistyksen vahvuus."

Kunnallistieteen yhdistyksen perustamisen alla, vuonna 1969, Wienin kansainvälinen kunnallistieteiden instituutti järjesti kunnallistieteiden kansainvälisen kongressin Wienissä. Kongressin tavoitteena oli herättää keskustelua kunnallistieteestä omana, erityisenä tieteenään.

Paavo Hoikka pohtii, olisiko Wienin kongressin uusinnalle nyt tilausta. Ison tapahtuman järjestäminen on aina ponnistus, mutta ei se 40-vuotiaalle yhdistykselle ja sen yhteistyökumppaneille mahdotonta olisi. "Aiheena voisi olla kunnallistieteen asema ja merkitys nykypäivänä. Kansainvälinen ajatusten vaihto on aina hyvä ja avartava kokemus", Paavo Hoikka sanoo.

Jouko Heikkilä toivoo, että yhdistys pitää jatkossakin kiinni Aikakauskirjan julkaisemisesta ja Kunnallistieteen päivien järjestämisestä. "Yhdistys palvelee edelleen alkuperäisessä tarkoituksessaan foorumina, jossa käytäntö ja korkeakoulumaailma kohtaavat. Minulla on sellainen tunne, että 40-vuotias yhdistys on jäänyt hieman junnaamaan paikallaan. Pitäisi ottaa askel seuraavalle portaalle, mutta miten ja mikä porras se olisi, sitä minä en osaa kertoa", pohtii Jouko Heikkilä ja lisää, että ehkäpä nykytekniikalla voisi olla jokin merkitys sen seuraavan askeleen ottamisessa.

Heikki Koski kannustaa 40-vuotiasta yhdistystä osallistumaan julkiseen keskusteluun ja tuomaan rohkeasti asiantuntijuutensa estradille. "Yhdistyksen roolia 2000-luvun Suomessa voisi vahvistaa, jos se esiintyisi keskustelijana myös päivälehtien palstoilla. Ei pidä olla liian ujo tuomaan omaa asiantuntemustaan yhteiskunnalliseen keskusteluun", hän sanoo. Heikki Koski naurahtaa, että 40-vuotisen yhdistyksen historiassa on ollut harvinaisen vähän dramatiikkaa. Vuosikymmenet eivät kätke sisäänsä suuria käännteitä tai sanaisten sapelien kolistelua. Kosken mielestä tasainen tahti on yhdistyksen vahvuus. "Toivon, että yhdistys jatkaa samalla linjalla. Koskelan Akselia lainatakseni: 'Ei tässä oo tarvetta olla itteensä merkittävämpi'".

Entisten puheenjohtajien ajatuksia 40-vuotiaasta yhdistyksestä

Yhdistyksen muutamilta entisiltä puheenjohtajilta kysyttiin, mikä on ollut heidän oman puheenjohtajakautensa merkittävin tapahtuma sekä millaisena he näkevät yhdistyksen roolin yleisesti ottaen ja nyt 2010-luvulla. Utelimme myös muita yhdistyksen taipaleelta mieleen tulevia hauskoja muistoja.

Krister Ståhlberg (pj 1993-1995)

”Oman puheenjohtajakauteni merkittävimpiä tapahtumia oli, kun Kunnallistieteen päivät saatiin toimiviksi ja tutkimuslaitosten yhteinen projekti KuntaSuomi 2004 saatiin aloitettua. Yhdistyksen rooli on tuoda yhteen tutkijat ja käytännön kunnallisihmiset tutkimustiedon levittämisen ja pohtimisen merkeissä. Tutkijoiden ja yhdistyksen rooli on edesauttaa kuntaväen oman päiväkohtaisen työn laajemman kokonaisuuden ymmärtämistä. Sama pätee nykyin 2010-luvulla ja ehkä painotetummin, koska kunnallistutkimus vaikuttaa monelta osin tulleen liian lähelle käytäntöä (epäkriittinen) tai liian etäälle käytännöstä (yliteoreettinen). Halusin osaltani luoda uuden tradition yhdistykseen; ettei puheenjohtaja istuisi loputtomiin pallillaan ja sitten aikanaan väistyisi iän painamana kunniajäseneksi. Niinpä oli hieman hämmäntävää tulla kutsutuksi kunniajäseneksi jätettyäni tehtäväni. Tärkeintä kaudellani oli se, että tutkijat eri yliopistoista aloittivat yhteiset tutkijatapaamiset ja KuntaSuomi hankkeen tiimoilta myös käytännön yhteistyötä. Myös vuorovaikutus muiden Pohjoismaiden tutkijoiden kanssa vilkastui - mehän niin usein kielivaikeuksista johtuen lähdemme merten yli kalaan tai käpristymme omiin pieniin porukoihin.”

Aimo Ryyänen (pj 1998-99)

”Varmaan jokaisen puheenjohtajan kaudella merkittävimpiä tapahtumia ovat Kunnallistieteen päivät, niin minunkin osaltani. Mielenkiintoista on, että tuolloinkin talous oli merkittävä teema. Vuoden 1998 päivien teemana oli ’Kunnallinen itsehallinto ja talouskriisi’. Vieraaksi saimme itävaltalaisen kunnallistutkimusinstituutin johtajan Helfried Bauerin, jonka tunsin vuosien takaa. Bauerin esitys kertoi juuri solmitusta kuntien, osavaltioiden ja liittovaltion välisestä neuvottelumenettelystä, joka palvelee edelleen esikuvana kuntien vahvasta vaikutusvallasta. Sillä aikaa kun hän oli päivillä, kävi hänen espanjalaissyntyinen vaimonsa ostoksilla. Kun sitten ihmettelin hänelle, että eikö nyt Wienistä saa naisten vaatteita ettei tarvitsisi Tampereella shoppailla, oli vastaus: ne ovat täällä erilaisia.

Kunnallistieteen yhdistyksen roolilla on mielestäni vahvistunut tilaus. Meillä on tarpeeseen nähden kuntia ja ennen muuta kunnallista itsehallintoa koskeva tutkimus riittämätöntä. Yhdistyksellä on mahdollisuus koota tätä harjoittavat tahot yhteen. Valitettavasti vähemmälle on jäänyt varsinkin 1980-luvulla vahvana ollut kytkentä käytäntöön, mikä näkyi ministeriöiden ja käytännön kunnallisalan ihmisten laajana osallistumisena päiville. Tätä yhteyttä pitäisi yrittää elvyttää. Se näkyi positiivisesti myös yhdistyksen taloudessa.

Yhdistyksen rooli 2010-luvulla kaipaisi kirkastamista. Nyt esimerkiksi päivien ohjelmia voi luonnehtia hieman pelkistäen yliopiston seminaarilaisuuksiksi. Kirkas profiili puuttuu, siksi puuttuvat myös muut kuin seminaariryhmiin osallistujat. Entisenä Kunnallistieteellisen aikakauskirjan päätoimittajana uskallan myös ehdottaa, että aikakauskirjan profiilia kannattaisi nyt miettiä. Kaikki eivät jaksaa perehtyä jostain rajatusta yksittäiskysymyksestä tehtyyn sivujen laajuiseen taulukkoviidaksoon. Muiden kunnallisalan aikakausjulkaisujen keveys voisi tarjota Kunnallistieteelliselle aikakauskirjalle mahdollisuuden ottaa tonttia paremmin hallintaansa vakavasti otettavana kunta-alan foorumina.

Omaakohtaisena muistona on erityisesti Karjaalla 1979 järjestetyt päivät, joissa teemana oli kunnan ja valtion välisten suhteiden uudistaminen. Osaltaan sillä oli merkitystä myös oman alkuideoinnin tasolla olleen väitöskirjani liikkeellelähtöön.”

Vuokko Niiranen (pj 2000-2002)

”Puheenjohtajakaudelleni 2000-2002 sijoittui kaksi kiinnostavaa teemaa. Kunnallistieteen yhdistyksessä korostettiin näkyvästi tutkimustiedon käyttöä kunnallisessa myös valtion kuntia koskevassa päätöksenteossa. Yhdistys haastoi tutkijoita ja päättäjiä vuoropuheluun, ja tämä näkyi sekä vuosien 2000 ja 2002 Kunnallistieteen päivien ja kuntaseminaarien ohjelmissa, että Kunnallistieteellisen aikakauskirjan sisällöissä. Vuoden 2002 Kunnallistieteen päiviä vietettiinkin Lappeenrannassa Saimaankaupunki-teemalla.

Vuonna 2001 oli yhdistyksen 30-vuotisjuhla, jota vietettiin Tampereella, Tampere-talossa. Kunnissa alkoi näkyä murrosvaihe, joka voimistui keskusteluna kunnan tehtävistä, kilpailuttamisesta ja kuntarakenteiden uudelleenjärjestelyistä.

Kunnallistieteen yhdistyksen rooli on ainakin kolmitahoinen. Se on aidosti kunta-alan tutkimuksen ja käytäntöön kuntaelämän yhdysside. Se on vahvasti tieteellinen yhdistys, joka noudattaa toiminnassaan tieteellisiä kriteereitä ja myös tieteen perinteitä. Kolmanneksi, näen KTY:n yhtenä tärkeänä tehtävänä olla ovien avaaja tiedeyhteisöjen ja kuntasektorin – myös valtion uudelle sukupolvelle. Uusien opiskelija- ja työntekijäsukupolvien ottaminen ennakkoluulottomasti mukaan toimintaan ja heidän ajatustensa kuunteleminen on ehdoton edellytys yhdistyksen jatkuvuudelle ja uusiutumiselle.

Yhdistyksen roolissa erityisesti 2010-luvulla korostuvat yhtäältä tiedolla johtamisen välineiden tuottaminen kuntien ja valtion toimijoille, niin toiminnalliselle johdolle, poliittisille päättäjille kuin työntekijöillekin. Tämä koskee sekä tietoa uusien ratkaisujen ja arkipäivän johtamisen tueksi, kuin toteutuneen toiminnan, sen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointiakin. tieteellisen tutkimuksen osalta tämä merkitsee sitä, että kykenemme aidosti näkemään ja tunnistamaan sellaisetkin kunta-alan uudet suuntaukset ja toimintamallit, jotka eivät sovellu totuttuihin teoreettisiin selitystapoihin.

Antoisinta yhdistyksen toiminnassa on ehdottomasti ajankohtaisuus ja tieteeseen kuuluva kriittisyys. Tämä on myös asia josta kannattaa huolehtia jatkuvasti - ettei vain toistettaisi entisiä malleja. Kunnallistieteen yhdistyksen oletan olevan edelläkävijä, joka on valmis näkemään tieteen kehittymisen uusia polkuja ja kehittämään myös uusia toimintamuotoja.”

Arto Haveri (pj 2003-2005)

”Oman puheenjohtajakauteni aikana kunnallishallinnon murros alkoi tiivistyä mikä näkyi myös yhdistyksen toiminnassa ja tutkimuksessa. Palvelujen järjestämisen uudet tavat ja toimintamallit sekä kuntien välinen yhteistyö olivat monen tutkimuksen kohteena. Joskin pian alettiin saada selville kuntayhteistyön rajoituksia. Teoreettisesti alettiin yhä enemmän puhua uudesta paikallisesta hallinnasta (governance) kuntien toiminnan keskiössä.

Yhdistyksen rooli on toimia tutkijoiden ja ns. käytännön kuntaihminen yhteisenä foorumina, jossa yhtäältä tärkeää on se että tutkimustieto voi levitä ja tulla hyödynnetyksi, ja toisaalta se että kuntatutkijat pysyvät tietoisena kuntakentän tapahtumista, toimijoiden tarpeista ja muutoksista. Rooli on 2010-luvulla edelleen sama, joskin nyt korostuu vuorovaikutus molempiin suuntiin. Tutkimus tarvitsee yhä enemmän tuekseen kunnissa, valtiolla ja yksityisellä sektorilla kunta-

asioiden kanssa työskenteleviä ihmisiä, jotka ymmärtävät tutkimusyhteisön roolin tiedon tuottamisessa ja jäsentämisessä.

Jyväskylän kunnallistieteen päivillä 2009 luennon ja sen jälkeisten keskustelujen yhteydessä syntyi pienehkölle porukalle vakaa yhteinen näkemys siitä että kunnallista itsehallintoa on alettava taas tutkia. Seurauksena julkaistiin kirja 'Kunnallisen itsehallinnon peruskivet' vuonna 2011, joka sisältää peräti 30 artikkelia teemasta. Kunnallistieteen päivien iltavastanotot ja niiden jälkeiset yhteiset illanistujaiset jossakin tapahtumakaupungin kuppilassa ovat yleensä ikimuistoisia. Henki on hyvä, koetaan yhteisyyttä ja uusia ideoita syntyy.”

Historiikin on kirjoittanut Elina Kujala.